

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирилар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали
1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фарида Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermatov Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI278-285

Mamaraimova Zebo Shafotovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI291-295

Abdurasulova Shoira Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омилевич</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOIYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

10.00.00-Филология фанлари

Achilov Oybek Rustamovich
Chet tillar kafedrası v.b.dotsenti,
Toshkent davlat transport universiteti
achilovoybek88@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9071-8678>

ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Badiiy asar sarlavhasini ko'rib chiqish nafaqat lingvostilistika sohasida, balki lingvokognitiv yo'nalishda ham katta qiziqish uyg'otadi. Sarlavha matn birligi sifatida kognitiv va uslubiy ahamiyatga ega bo'lib, kommunikativ va tartibga solish funksiyasiga ega. An'anaviy tilshunoslikda ham, zamonaviy tilshunoslik yo'nalishlarida ham badiiy asar sarlavha nomiga keng ko'lamli tadqiqotlar bag'ishlangan. Sarlavha borasidagi qiyosiy metodologik asoslarning tahlili, ushbu maqolada ingliz va o'zbek adiblarining qarashlarida qiyoslangan va chog'ishtirilgan asosda aks ettiriladi.

Kalit so'zlar: kompressiya, ilgari surish, deviatsiya, implisit ma'no, lakuna, kognitiv tilshunoslik, lingvostilistika.

Achilov Oybek Rustamovich
Acting Associate Professor,
Department of Foreign Languages
Tashkent State Transport University

CLASSIFICATION AND DISTINCTIVE FEATURES OF ADVANCED MEANS IN THE TITLE OF A WORK OF ART

Abstract. Reviewing the title of a work of art is of great interest not only in the field of linguostylistics, but also in the linguocognitive direction. The title, as a text unit, has cognitive and methodological importance, and has a communicative and regulatory function. Both in traditional linguistics and in the directions of modern linguistics, extensive studies have been devoted to the name of the title of the work of art. The analysis of the comparative methodological basis of the title is reflected in this article on the basis of comparison and comparison of the views of English and Uzbek writers.

Key words: compression, promotion, deviation, implicit meaning, lacuna, cognitive linguistics, linguostylistics

Ачиллов Ойбек Рустамович
и.о.доцент Кафедра иностранных языков
Ташкентский государственный университет транспорта

КЛАССИФИКАЦИЯ И СПЕЦИФИКА СРЕДСТВ ПРОДВИЖЕНИЯ В НАЗВАНИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Аннотация. Рассмотрение названия художественного произведения представляет большой интерес не только в области лингвостилистики, но и в лингвокогнитивном направлении. Заголовок как текстовая единица имеет познавательное и методическое значение, выполняет коммуникативную и

регулятивную функцию. Как в традиционном языкознании, так и в направлениях современного языкознания, названию заглавия художественного произведения посвящены обширные исследования. Анализ сравнительно-методологической основы названия отражен в данной статье на основе сопоставления и сравнения взглядов английских и узбекских писателей.

Ключевые слова: компрессия, раскрутка, девиация, имплицитное значение, лакуна, когнитивная лингвистика, лингвостилистика.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N07>

Kirish. Matnlarning sarlavhalari turli uslublarda bo'lganidek, badiiy adabiyotda ham uzoq vaqtdan beri Arnold, Galperin, Fomenko, Xazagerov; Evsa, Kojina, Kuxarenko, Bochkareva, Vasilyeva, Veselova, Kubryakova kabi tadqiqotchilarning e'tiborini o'ziga jalb qilib kelgan va jalb qilishda davom etmoqda*. Bu matnga cheksiz qiziqish, xususan, uni yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqish va bu borada uni boshqa birliklardan ajratib turadigan parametrlarni aniqlash istagi bilan bog'liq.

Muhokama va natijalar. Sarlavhaning matndagi boshlang'ich pozitsiyasining ahamiyati va uning propedevtik funksiyasi I.V.Arnold asarlarida qayd etilgan. Arnoldning ta'kidlashicha, sarlavha matn mazmunini va ma'lum bir narsani bashorat qilishda, ong va tushunishga ta'sir qilish, mazmunini oldindan tushunib, fikr g'oyalarni ilgari surishda kerakli turtki beradi[2].

Z.Ya.To'rayeva fikricha, sarlavhaning matni idrok etishni oldindan moslashtirishdagi rolini u qayd etadi, lekin ko'proq sarlavhani to'liq ma'noga aylantirish, matni yakuniy o'qishdan keyingina mumkinligiga e'tibor beradi. Bundan tashqari, ba'zi hollarda, sarlavhaning matndagi roli va o'rnini to'liq tushunish va tushuntirish uchun uning madaniy, tarixiy va psixologik fonni ko'rib chiqishni ham talab etishi mumkin, ya'ni megakontekst(to'liq matn) ni ko'zdan kechirish nazarda tutiladi[3].

Matndan oldingi va matndan keyingi bosqichlarda sarlavhaning turlicha idrok etilishi haqida gapirganda, I.R.Galperin uni konseptual ma'lumotlarning mazmuni uchun joy deb ataydi: "Nomlar (sarlavha) maksimal siqilgan yashirin ma'lumotlari bo'lib, siqilgan hamma narsa kabi, u kengayishga, ma'nosini ochiqlanishiga intiladi" [1,2].

S.D.Krjijanovskiy sarlavhani juda poetik tarzda ifodalaydi, ya'ni u o'z fikrini davom ettirar ekan, matni o'qib chiqqandan keyingina uni to'liq tushunish g'oyasini ifodalash mumkin deydi, bunda olim kognitiv-faktik anglash yoki tushunishda sarlavhaning imkoniyatlarini quyidagicha belgilaydi: "O'sish jarayoni kabi badiiy matn mazmuni bosqichma-bosqich kengayib, u asta-sekin ochiladi, varaqdan varaqqa, kitob mazmun mohiyati ochiladi: kitob — bu oxirigacha kengaytirilgan sarlavhaning shaklidir, sarlavha — bu ikki yoki uch so'z hajmida birlashtirilgan kitob" [3,5].

Badiiy asar sarlavhasini o'rganish uchun stilistik va leksik-grammatik tahlildan odatda keng foydalaniladi. Biroq, yashirin konseptual ma'nolarni aniqlash uchun kognitiv-semantik yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiq. Bu yondashuv semantika va pragmatikani tafakkur va idrok nuqtai nazaridan birlashtirib, birinchi navbatda lingvistik ilgari surish vositalari bilan ifodalangan tushuncha va kategoriyalardan kelib chiqadi. Til vositalarini ko'rib chiqishning kognitiv rejasi bilim va tajriba qanday tashkil etilishi va uzatilishi, dunyo haqidagi antropologik bilimlarni uzatishda shakl va mazmun qanday bog'liqligi haqidagi savollarga javob beradi.

It's Me

Here I am

A cut above you all
 Silent as a grave
 In favour of your death

Lethal is my pen
 Perfect would be again
 A fortune is with me
 Unbeatable this shall be

Dare you come near
 Yell you out there
 And who is this me
 Links the first letters to me[11]

(Hasil Paudyal, Blended Words.)

Shoir sarlavhaning yashirin mohiyatini she'r misralarining boshidagi harflar orqali o'z ismini kengaytirish orqali ta'riflab, misralar bilan ochib beradi. Zehnli she'rxon buni o'zining ilgari surish mezonini tezkor ishlatishi va diqqatini qator boshlariga ko'z yugurtirishi bilan ham tez anglashi mumkin. Aynan mana shu hodisa lisoniy ilgari surishning kognitiv semantik xususiyati hisoblanadi, ya'ni o'qish jarayonda badiiy matnning tub mohiyatini ma'lum bir qisqa parcha orqali tezkor topish va e'tiborini kerakli qismga qaratishdir.

AQSh adabiyotining yirik namoyandalaridan Uilyam Folknerning "Nurafshon avgust" (Light in August) asari sarlavhasida metaforadan o'rinli foydalanib, avgustning yoki biror oyning yorqin yoki qorong'i bo'lishida asl mohiyat yotmasdan, balki uning kognitiv talqinda ezgulik kelayotgan damlarni, baxtli onlar bilan bog'liq konseptual g'oyalarni sarlavha o'zida jamlab, ijobiy semantikani ilgari surganini ko'rishimiz mumkin. "Shovqin va qahr" ([The Sound and the Fury](#)) asarida parallel struktura sifatida ikki xususiyatni yonma yon keltirish evaziga erishilgan bo'lsa, "Ayiq" ([The Bear](#)), "Sahro" (The desert), "Moskitlar" (Mosquitoes), "Sartoris" (Sartoris), "Shovqin va qahr" (The Sound and the Fury) asarlarida tasviriy ifoda kabi vositalardan foydalangan. Folkner dunyoning o'ziga xos, betakror, eng keskin uslubga ega adiblaridan biri. U inson fojialarini eng yuksak gumanizm nuqtai nazaridan yorita oldi. O'ziga xos "tang" uslubda ijod qilgan. Uning barcha asarlari, ularning voqealari, qahramonlari o'zaro chambarchas bog'lanib ketadi va yaxlit san'at diyori gavdalanadi[6,7,8].

"Askar mukofoti" (Soldiers' Pay) asari sarlavhasiga e'tiborni qaratadigan bo'lsak, bir qarashda ijobiy talqin kutilayotganini shakldan anglash mumkin, lekin asar voqealari bilan tanishish jarayonida adib urushdan qaytib kelib, tinch hayotga moslasha olmagan, jismoniy va ruhiy majruh kishilarning fojiasini tasvirlaganini anglab borasiz, buning natijasida asar boshida yuzaga kelgan talqin sarobga aylanib, paradoks hodisasi sodir bo'lgani va umuman kutilmagan tomonga qarab ma'no burilishi sodir bo'lganini ko'rishimiz mumkin. Bu holatda Lich ta'rifiga ko'ra semantik devyatsiya sodir bo'lgani va ilgari surish uchun tizimli og'ish orqali asosiy ma'no sari yo'naltirilganini ko'rish mumkin. Demak sarlavhalar badiiy matnning qaysi semantik xususiyatni yoritishga maqsad qilinganini o'zida aks etuvchi asosiy signallar majmuasi deb tushunadigan bo'lsak, ilgari suruvchi vositalarni muallifning kognitiv va konseptual dunyo qarashini misli ko'priq vositasida kerakli va maqsad qilingan mazmunga eltuvchi xayoliy ongdagi yo'lak desak ham bo'ladi.

“Ibodatxona”(The Church) romani sarlavhasini birinchi nigohda qandaydir bir ilohiy voqea va hodisalar, yoki diniy tushuncha va qarashlar yuzaga chiqadi degan o‘y fikrlar gavdalanishi mumkin, lekin qarshilantirish vositasidan muallif unumli foydalanish evaziga asarning kognitiv semantik xususiyatini taftish etish natijasida zo‘ravonlik va qotillikka bag‘ishlangan qarashlar oldingi sahnaga o‘tadi. Folkner gotika uslubida “O‘lim to‘shagida”(As I Lay Dying) metaforik o‘xshatishdan, “Sartoris”, “Avessalom, Avessalom”(Absalom, Absalom!) okazianalizmdan roman sarlavahalarida qo‘llagan. Rasizm muammosi bilan bog‘liq, muhim ijtimoiy “Xoku turobni bulg‘ovchi” romani, janublik zodagonlarning fojeali taqdiriga bag‘ishlangan “Shahar”(The Town), “Qo‘rg‘on”([“Sanctuary”](#)), “Qishloq” romanlarida muallif tasviriy ifoda orqali badiiy ta‘sirga erishgan[9,10,11].

Ernest Xeminguey o‘z davrning asosiy voqealariga guvoh bo‘ldi. “Yozuvchining vazifasi o‘zgarasdir, – deydi Xeminguey. –Uning o‘zi o‘zgarishi mumkin, biroq vazifasi muqimligicha qoladi. Ya‘ni, haqqoniy yozish kerak va haqiqatni anglagach, uni shunday bayon qilish kerakki, u o‘quvchining ongiga o‘z tajribasining ajralmas qismi sifatida singsin”[12].

“Bizning zamonda” (In Our Time) kitob sarlavhasidan o‘quvchi nigohi aynan muallif davriga qaratilgan voqeliklarga yo‘naltirilib, ilk g‘oyaviy signallarni davrga xos tushunchalarni beradi, vaholanki hikoyalar bilan tanishish jarayonida aslida yozuvchi, birinchidan asarning lirik qahramoni Nik Adamsning yoshligi, o‘smirlik yillari, sevgisi va oilasi haqida hikoya qilganini ko‘rishimiz, ikkinchidan tinch hayot haqidagi xayollarga qonli urush voqealarini qarama-qarshi qo‘yishi evaziga qarshilantirish vositasidan foydalanilgani ko‘zga tashlanadi. Individualistik xarakterda bo‘lsa ham, asarda urushga qarshi qahramonning noroziligi bayon etiladi.

“Tushdan keyingi o‘lim” (Death in the Afternoon) kitobi sarlavhasini tahlil qiladigan bo‘lsak, omonim so‘zlar ishlatilib, tush aynan qaysi ma‘nosi nazarda tutilgani asar davomida ochiqlanadi. Sarlavhada o‘lim mavzusi asosiy e‘tiborni jalb etuvchi markaz deb qabul qilishimiz mumkin. Asarda buqalar jangi va unga bog‘liq qoidalar batafsil beriladi. Buqalarni o‘ldiruvchi matadorlar yoki matadorlarni halok etuvchi buqalar, otlarning yorilib ketgan qornidan otilib chiqayotgan qonlar fojia ustiga fojia va, ayniqsa, jarohatlangan odamning o‘limi oldidan kechirgan azoblari umidsizlik ruhida tush misoli tasvirlanadi.

“Afrikaning yashil tepaliklari”da (Green Hills of Africa) ham sarlavhaning yuqoridagi kitobiga xos bo‘lgan o‘lim masalasi ko‘tariladi. Lekin stilistik jihatdan Afrika xos bo‘lmagan yashil dalalar birinchi o‘rinda qarshilantirish e‘tiborga tushsa, ikkinchi fonda snikdoxa ya‘ni butun orqali bo‘lakni ta‘riflashga harakat qilingan va yashil tepalik so‘z birikmasi ortida u yerda yashovchi hayvonlar nazarda tutilgani ayon bo‘ladi. Agar “Tushdan keyingi o‘lim” matador bilan buqa o‘rtasidagi olishuvda ikkalasidan birini halok etishi bilan tugasa, bunda ovchi haqida gapiriladi va, albatta, voqea ovchining g‘alabasi hamda hayvonning o‘limi bilan yakunlanadi.

“Toza va yorug‘ joyda” (True at First Light) kitob sarlavhasidan ilgari surishning kutilmaganlik vosita turi ishlatilganini ko‘rishimiz mumkin, ya‘ni ezgulik sari intilish kerak bo‘lgan joyda, voqealar teskari aylanib, asar qahramoni kecha va qorong‘ilikdan vahimaga tushadi, uning uchun yagona makon toza va yorug‘ mayxona bo‘lib qolishi o‘quvchining mayxona konsepti natijasida ikki qarshi turadigan toza va yorug‘ so‘zlari umuman mayxonaga ishora qilmaganini va asar yakunida bu holat yuzaga kelganiga misoldir. Yolg‘izlik, umidsizlik yozuvchi hikoyasida aks etadi va sinonimik so‘zlardan, hamda ilgari surishning kutilmaganlik vositasidan paradoks orqali, semantik deviatsiya va parallel struktura kabi bir qancha stilistik

xususiyatlarning bir yerda jamlanishi ilgari surishning eng katta turi bo'lmish stilistik vositalarning yaqinlashishi turidan foydalanganini tahlildan aniqlash mumkin.

“Yomg'irda qolgan mushuk”(Cat in the rain) hikoyasi ixcham bo'lib, hikoyada tashqi hodisalarning kamligi diqqatni tortadi. Ko'rinib turibdiki, gap ularda emas, balki qahramonlarning kayfiyatidagi harakat va o'zgarishlarda, nozik ruhiy tafovutlarni ifodalashda. Bayonning siqqligi, tavsifning lo'ndaligi oxirgi chegaraga yetkazilgan. “Yomg'irda qolgan mushuk” sarlavhasi poetikasida katta ma'no yotadi. Xonadon tafti va shinamligining ramzi bo'lgan mushuk yomg'irda qoladi. Ayolning mushukka va o'ziga rahmi keladi. Xemingueyning birinchi kitobiga kirgan boshqa hikoyalari kabi “Yomg'irda qolgan mushuk” ham urushni ko'rgan, uning asoratlarini his qilib turgan insonlarga bag'ishlangan. Sarlavhada o'xshatish, ramz, tasviriy ifoda, siqqlik (kompresiya), o'xshatish kabi stilistik vositalaridan foydalanilgan.

Ralf Uoldo Ellisoning “Ko'rinmas odam” (Invisible man) romani sarlavhasida ochiq qilinishi kutilayotgan ko'rinmas konseptida ma'nolar majmuasi borligiga ishora ostida asar davomida modalik kategoriyasi yoritiladi va asar XX asrning 40-yillarida Nyu-York shahrida istiqomat qiluvchi, ismsiz afroamerikalikning nomidan yozilgan bo'lib, tabulangan mavzularga to'xtalib o'tish orqali nozik voqeliklarni ochib beradi. “Ta'qib qil va harakat qil” (Shadow And Act), esselar to'plamida esa parallel strukturaga duch kelamiz va bu ham stilistik jihatdan juftlashib kelgan so'zlarning kognitiv semantik ma'noviy izchilikka ta'sirini oshiradi.

Adibning o'ziga xos asari bo'lmish “19-iyun”(Juneteeth) romani sarlavhasi ustida tahlilni olib boradigan bo'lsak, juda qiziq va yangicha talqinga ko'zimiz tushadi. Adib sarlavhada leksik devyatsiya natijasida yuzaga kelgan okazionalizm-yangi so'z yaratish vositasi yordamida o'quvchi e'tiborini jalb etishga urinadi. Eng qiziq yeri, iyun oyi va 19 yosh o'rtasida qanday bog'liqlik bor ekan degan o'y-fikr va savol orqali o'quvchi butun boshli sarlavha yordamida badiiy matn ma'nosini ochishga, tushunishga urinib, ilgari surish vositalaridan beixtiyor foydalanadi, ya'ni o'zining dunyo qarashi doirasida fikrlab talqin qilib ko'radi ya'ni so'z shakldan signal ichki fon yoki kognitiv maydonga o'tadi, lekin asl haqiqat, tub ma'no, ayni kognitiv mohiyat asarning ichida yotadi va buni to'liq yakunda xulosa shaklda erishish mumkin bo'ladi.

Amerika yozuvchisi Uilyam Stayron romani “Zulmatga ket”(Lie Down in Darkness)da o'z joniga qasd qilgan yosh ayol taqdiri, otasining tilidan bayon qilinadi. Sarlavhada noan'anaviy bo'lmish zulmat konseptiga jo'natish, to'satdan kutilmagan burilish yuzaga kelgani va o'quvchidan sinchkovlikni oshirishni talab etadi va zulmatga ket so'zlari yordamida qanday kognitiv semantik ma'no borligini ochib berishga urinadi. Undan keyingi yirik romani “Sofining tanlovi” (Sophie's Choice) ham shov-shuvlarga sabab bo'ldi. Sarlavhada allyuziya stilistik vositadan foydalanilib, Sofi ismli qahramonlar juda ko'p badiiy asarlardan ko'chib yurganini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, asarda yahudiylar turlicha munosabat bildirdilar. Asarda natsizm azoblarini Osvensim konslagerida boshidan o'tkazgan polshalik Sofi va yahudiy yigit Natanning sevgi fojiasi tasvirlanadi.

Irland yozuvchisi Jeyms Joys “Uliss” (Ulysses) nomli asarida badiiy adabiyotdagi ong oqimi degan tushuncha yozuvchining hikoya qilish uslubida ko'rinadi. Roman katta hajmga ega bo'lib, qahramonlar o'z ongi oqimiga o'zligini topshiradi: o'tmishi, buguni, ertasi, hayoti, odamlar, umuman hamma narsa haqidagi haqidagi o'y va fikrlari birin-sirin tasvir etilaveradi. Bu yerda ketma-ketlik, izchillik yo'q, lekin ilgari surishning sintaktik, semantik, grammatik va leksik devyatsiya turlari juda o'rinli qo'llanilgan. Asar voqealari (aslida, so'zlab berish mumkin

bo'lgan tuzukroq voqeaning o'zi yo'q) ana shu oqimdan bino bo'ladi, ularda xronologik tartib, ko'nikilgan mantiq intizomi buzilgan yoki boshqacha qib semantik deviatsiyaga uchragan deyish mumkin. Chunonchi, qahramonlardan birining xayoli asarni bir sahifasini egallagan bo'lib, nuqta, vergulsiz davom etadi va bu holat. Yozuvchi bu o'rinda ong oqimining naturalistik tasvirini beradi. Ya'ni qahramon xayollari modelini so'z bilan chizadi. Qisqasi, mazkur modernistik romanning mazmun-mohiyati qahramonlar ruhiy kechinmalari, o'y va xayollari tasviri orqali ochiladi.

Amerikalik yozuvchi Richard Bax "Jonatan Livingston nomli chayka" (Jonathan Livingston Seagull) romanida qahramonlar qushlar obrazlarida tasvirlanadi. Sarlavhaning o'ziga xos xususiyati o'xshatish, jonlantirish, tasviriy ifoda, ramz kabi bir nechta stilistik vositalarning bir yerda jam bo'lganidir. Adibning asarlarida parvoz konsepti falsafiy ramz Ma'nosida kelib, bu bilan u insonlarni o'zlarini erkin tutishga, o'z qiyofasini ehtiyot qilishga, dunyoning shafqatsizligi va adolatsizligiga qarshi turishga undaydi.

Tomas Xambertonning "Soatsoz" (The watchmaker) va "Attashe" sarlavhali asarlari esse yo'lida yozilib, jamiyatdagi muammolar satira orqali tanqid ostiga olinadi. Sarlavhaning nozik jihati, qisqalik evaziga keng mazmun qamrab olinib, uni ochish zaruriyatini o'quvchiga yuklab, undan bu kasb nomlari millatga xos komponentlarni yangi so'zlar ortida qanday kognitiv Ma'no va xususiyati yotganini topishga undaydi. Chunonchi, adib Sem obrazi orqali ayrimlarga xos bo'lgan manmanlik, tovlamachilik, firibgarlik, oddiy odamlarga nisbatan bepisandlik kabi illatlarni badiiy obrazlar orqali ochib tashlaydi.

Navbatdagi misolda, Robertson Devisning "Deptfor trilogiyasi" (The Deptford Trilogy) XX asr Kanada adabiyotining eng mukammal asari, deb e'tirof etilgan va toponomik joy nomlari bir asardan boshqa asarlarda ham ko'chib yurganini ko'rish mumkin. TIFF (Timoti Irvin Frederik) ning "Urushlar" romani sarlavhasida esa mubolag'a stilistik vositasi yordamicha semantik bo'yoqdorlik oshirilib, o'sha davrga xos bo'lgan ko'plab urush orti voqea hodisalari birgina "-lar" qo'shimchasini sanalmaydigan otga qo'shish evaziga leksik deviatsiya orqali erishilgan.

Xulosa. Xulosa sifatida, badiiy asarlarning deyarli barchasida, sarlavhaning keng qamrovli ilgari surish vositalaridan foydalanish evaziga implisit ma'nosi oldinga surilib, kognitiv jarayonida namoyon bo'ladi. So'ngi quyidagi misol ham, ya'ni fentezi yo'nalishining XXI asrdagi eng taniqli vakili Jorj R.R.Martining asarida ham, u hayolida yaratgan o'rta asrlar haqidagi "Taxtlar o'yini" kvazirealistik tarixiy romani orqali aks etgan. Asarning sarlavhasiga e'tibor beradigan bo'lsak, snikdoxa orqali qismdan butun sari ilgari surilayotgan semantik xususiyatlarni kognitiv talqin etish mumkin. Taxt atrofida aylanayotgan vorislar munosabati va raqobati, qaysidir ma'noda sodir bo'layotgan jarayonga o'xshatish vositasi ham qo'shilganini ko'rsatadi. Bunday voqelikni gavdalanishi sarlavhaning asarning asosiy mazmunini ochib berishga ishora qila olish imkoniyati borligini ko'rsatadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Xazagerov, Typology, Universals and Change of Language, in Historical Syntax, ed. J. Fisiak, 1984, 593-612;

2. Fomenko, Informative functions and related statistical regularities, In: Abstracts of Comm. of the Third Intern ... (1983), pp. 1322–1327 ;
3. Веселова Н.А. Заглавие - антропоним и понимание худо- жественного текста // Литературный текст : проблемы и методы иссле- дования . – Тверь : Твер . гос . ун - т , 1994. – С. 153-157;
4. Арнольд, И. В. Стилистика декодирования : Курс Лекций / И. В. Арнольд. - Л: Ленинградский государственный педагогический институт, 1974.-78 с. ;
5. Васильева Т. В. Когнитивные механизмы формирования и функционирования заголовка / Т. В. Васильева // Вестник Московского университета. - 2006. - №1. - С. 154-171 ;
6. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования : 5-е изд., стереотип. / И. Р. Гальперин. - М.: КомКнига, 2007.-144 с. ;7.
7. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М.: 1996. – 245 с. ; Кухаренко, В. А. Интерпретация текста : учебное пособие / В. А. Кухаренко. - М.:Просвещение, 1988.-192 с
8. Арнольд, И. В. Стилистика декодирования : Курс Лекций / И. В. Арнольд. - Л: Ленинградский государственный педагогический институт, 1974.-78 с. 9.Тураева, З. Я. Лингвистика текста (Текст: структура и семантика) : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.» /- М.: Просвещение, 1986.-127 с
9. Гальперина Л.И. К вопросу об эффекте подтвержденного ожидания и его роли в структуре художественного текста // Структурно-содержательные характеристики текста: Сб. науч. трудов. - Фрунзе, 1989. - С. 8-17.
10. Кржижановский, С. Д. Статьи. Заметки. Размышления о литературе и театре : собрание сочинений. Т.4. Поэтика заглавий /- СПб.: Симпозиум, 2006.-848 с.
11. Хемингуэй Э. Писатель и война: Речь на 2 Конгрессе американских писателей // Писатели США о литературе: В 2-х т. – М., 1982. – С. 90
12. Nasil Paudyal, Blended Words. <https://www.goodreads.com/work/quotes/26757828-blended-words>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).